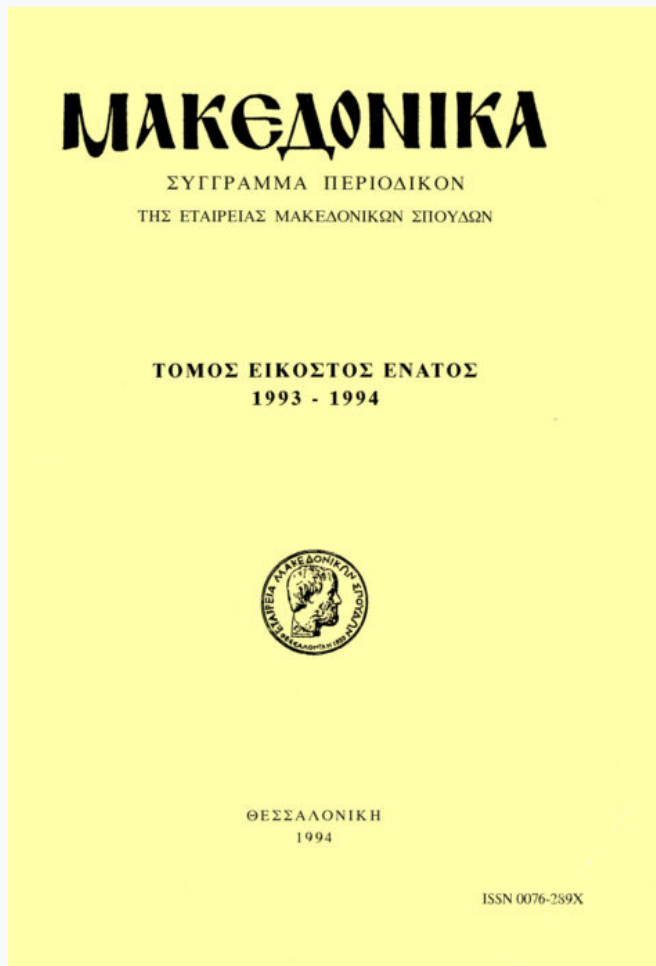

Μακεδονικά

Τόμ. 29, Αρ. 1 (1994)

Ο νεομάρτυρας μοναχός Τιμόθεος από τη Βέροια

Απόστολος Αθ. Γλαβίνας

doi: [10.12681/makedonika.203](https://doi.org/10.12681/makedonika.203)

Copyright © 2014, ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΑ

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Γλαβίνας Α. Α. (1994). Ο νεομάρτυρας μοναχός Τιμόθεος από τη Βέροια. *Μακεδονικά*, 29(1), 391-393.
<https://doi.org/10.12681/makedonika.203>

Ο ΝΕΟΜΑΡΤΥΡΑΣ ΜΟΝΑΧΟΣ ΤΙΜΟΘΕΟΣ ΑΠΟ ΤΗ ΒΕΡΟΙΑ

Το 1957 ο Ιωάννης Μαμαλάκης έκανε λόγο για τον κώδικα με αριθμό 107 της βιβλιοθήκης του Καθολικού της Μονής Κωνσταμονίτου του Αγίου Όρους¹.

Ο κώδικας, διαστάσεων 0,30x0,24, βομβύκινος, με δερμάτινο εξώφυλλο, περιέχει στις σελίδες 169-192 το *Νέον υπόμνημα των Νεοφανών Ίερομαρτύρων, και Όσιομαρτύρων, των νυν λαμπάντων Άγιορειτών Όσίων Πατέρων, κατά την επανάστασιν της Ελλάδος, υπό των Όθωμανών θανατωθέντων* και στις σελίδες 193-216 το κείμενο με τον τίτλο *Δευτέρα ανάπτυξις, σύντομος και καθαρά, ήτις Διαλαμβάνει περί των όσοι συνήργησαν να επαναστατήσωσι τὸ Άγιον Όρος, ἐξ ἧς αἰτίας συνέβη νὰ τιμωρηθῶσι διαφόρος, και τέλος νὰ μαρτυρήσωσι υπό των ἀσεβῶν οἱ ἀθῶοι και ἀνεύθινοι, και ἄλλοι ἀδελφοὶ χριστιανοί*.

Συντάκτης των δύο κειμένων είναι ο μοναχός της Μονής Κωνσταμονίτου Δοσίθεος ο Λέσβιος, ο οποίος τα έγραψε ανάμεσα στα έτη 1830 και 1844².

Ο Μαμαλάκης έκδωσε το 1957 την «Δευτέραν ανάπτυξιν» με τον τίτλο «Διήγησις», γιατί στον κώδικα με αριθμό 50/160 χειρόγραφο (στις σελίδες 29-56) της Μονής Ζωγράφου του Αγίου Όρους, που είναι αντίγραφο του κώδικα της Μονής Κωνσταμονίτου, πριν από τον τίτλο που έχει ο κωνσταμονίτικος κώδικας, υπάρχε η επικεφαλίδα *Διήγησις περί Άγίου Όρους ἐν καιρῷ τῆς επαναστάσεως τοῦ 1821*³.

Τη διήγηση αυτή φαίνεται να γνώριζε στις αρχές του αιώνα μας ο Άγιορείτης ιερομόναχος Γεράσιμος Σμυρνάκης⁴, ο οποίος δε χρησιμοποίησε σωστά τις πληροφορίες της και γι' αυτό επιβαλλόταν η δημοσίευσή της όπως ακριβώς την έγραψε ο Δοσίθεος⁵.

Το 1963 και πάλι ο Ιωάννης Μαμαλάκης έκδωσε από τις σελίδες 169-192 του κωνσταμονίτικου κώδικα 107 το «Νέον υπόμνημα»⁶.

Ο Μαμαλάκης, αντιγράφοντας το υπόμνημα, παρέλειψε ορισμένα ως μη αναγκαία για δημοσίευση, γιατί, κατά την τότε χρήση του, δεν παρείχαν σημαντικά στοιχεία για τον ιστορικό μελετητή. Αργότερα, όταν ο Μαμαλάκης έκρινε ότι έπρεπε να δημοσιεύσει το κείμενο του υπομνήματος, έκφρασε τη λύπη του για τις παραλείψεις κατά την αντιγραφή, αφού κατά τη νεότερη άποψή του οι παραλείψεις παρονοιάζαν τη νοοτροπία και τον τρόπο σκέψης του συγγραφέα μοναχού Δοσιθέου και έπρεπε

1. Ιωάννου Μαμαλάκη, «Διήγησις περί Άγίου Όρους ἐν καιρῷ τῆς επαναστάσεως τοῦ 1821», *Επιστημονικὴ Ἐπετηρὶς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης* 7 (1957) 217-221.

2. Ιωάννου Μαμαλάκη, «Διήγησις», *ό.π.*, σσ. 218-221.

3. Ιωάννου Μαμαλάκη, «Διήγησις», *ό.π.*, σ. 223 υποσ. 1· στις σσ. 224-237 το κείμενο της διήγησης.

4. Γερασίμου Σμυρνάκη, *Το Άγιον Όρος*, εν Αθήναις 1903 (Καρυές Αγίου Όρους 1986), σ. 175.

5. Ιωάννου Μαμαλάκη, «Διήγησις», *ό.π.*, σσ. 222-223.

6. Ιωάννου Π. Μαμαλάκη, «Δοσιθέου Κωνσταμονίτου Νέον υπόμνημα των νεοφανών ιερομαρτύρων και οσιομαρτύρων», *Γρηγόριος ο Παλαμῆς* 46 (1963) 332-342.

οπωσδήποτε να είχαν περιληφθεί στο υπό έκδοση κείμενο του.

Στην αδυναμία του να ξαναϊδέι ο Μαμαλάκης τον κώδικα, για να συμπληρώσει τις παραλείψεις της πρώτης αντιγραφής του υπομνήματος, προχώρησε στην έκδοση του κειμένου με τις παραλείψεις, συμβουλευόμενος εκείνον που θα ήθελε να μελετήσει όχι απλώς τα διαδραματισθέντα κατά το 1821-1830 στο Άγιον Όρος αλλά και το πνεύμα που επικρατούσε στο Άγιον Όρος, να προσφύγει στον κωνσταμονίτικο κώδικα και να αναγνώσει ολόκληρο το κείμενο του «Νέου υπομνήματος»⁷.

Έχοντας αυτά υπόψη ο Ιωάννης Αναστασίου, έκδωσε το 1983 από τις σελίδες 182-188 του υπομνήματος όσα αναφέρει ο μοναχός Δοσίθεος για το Γιαννιώτη Πέτρο, που έγινε μοναχός στη Μονή Κωνσταμονίτου με το όνομα Παύλος και μαρτύρησε στη Θεσσαλονίκη⁸.

Κι εγώ αντέγραψα από τις σελίδες 176-178 και 183-184 τα αναφερόμενα στον Κωνσταμονίτη ιερομόναχο Βενέδικτο από το χωριό Έσουβα (Δάφνη) ή το Αιμούρι-μπεκι (Καστανοχώρι) της Επαρχίας Βισαλτίας του Νομού Σερρών, που μαρτύρησε στις 12 Ιουνίου 1821 στη Θεσσαλονίκη⁹.

Εκτός από το Γιαννιώτη Πέτρο (Παύλο) και το Σερραίο Βενέδικτο, στις σελίδες 180-182 του υπομνήματος γίνεται ευρύς λόγος για τον Κωνσταμονίτη μοναχό Συνέσιο από την Τρίγλια της Μικράς Ασίας, στη σελίδα 188 σύντομος λόγος για δύο κοσμικούς εργάτες της Μονής από τα Στάγειρα της Χαλκιδικής, που μαρτύρησαν στη Μονή Ζωγράφου (ο ένας έφερε το όνομα Σάββας, ενώ του δευτέρου το όνομα δεν αναφέρει ο Δοσίθεος), και στις σελίδες 178-180 για το μοναχό Τιμόθεο, που καταγόταν από ένα χωριό της Μητρόπολης Βεροίας.

σελ. 178 Παραθέτουμε στη συνέχεια ολόκληρη τη διήγηση του Δοσιθέου για τον Τιμόθεο, χωρίς επεμβάσεις στο κείμενο του υπομνήματος: ... Ἄς ἔλθωμεν τώρα και εἰς τοὺς λοιποὺς τρεῖς Γέροντας, οἱποὺ ἔθανατόθησαν ἀδικας ὑπὸ τοῦ Τιραννίου ῥομποῦ τοῦ Πασαῦ. Ὁ Γερροντότερος ἀπὸ τοὺς ἀγίους αὐτοὺς ὠνομάζετο Τιμόθεος· γέρον ὑπάρχων τὴν ἡλικίαν ὑπὲρ τοὺς ἐξηκοντα χρόνους, δταν ἐμαρτύρησεν. Οὗτος νέος ὦν, ἠλθεν εἰς γάμου κοινωνίαν, μετὰ δὲ τὴν ἀποβίωσιν τῆς συζύγου αὐτοῦ, ἀφήσας κόσμον, καὶ τὰ ἐν κόσμῳ, ὡς μάταια διὰ πρόσκαιρα καὶ φθαρτὰ, ἦλθεν εἰς τὸ ἅγιον Ὅρος, καὶ περιτριγυρίσας τὰς Σκήτας τοῦ Ὁρους, ὡς ἔθος, καὶ τὰ Κελλεῖα τῶν Καρεῶν, ἐμαθεν ἀπὸ πολλοῦς καὶ ἤκουσεν, ὅτι ἡ ζωὴ τῶν Κοινοβιατῶν εἶναι ζωὴ Μακαριωτέρα, καὶ ἀγιωτέρα, καὶ ἥσυχος ἀπὸ τὰς λοιπὰς ζωὰς τῶν Μοναχῶν. Διότι ἡ Κοινοβιακὴ ζωὴ περιέχει τὴν ἀκτημοσύνην. Ὅθεν ἐδιάλεξε τὴν παροῦσαν Ἱερὰν Μονήν, ὡς ἥσυχαστικὴν οὖσαν καὶ σκληράν, ὅπου ἐλθὼν καὶ κουρευθεὶς, ἥσυχζε τοῦ λοιποῦ ἀπὸ τὰς τοῦ κόσμου φροντίδας καὶ περισπασμοῦς, ἐργαζόμενος τὸ μέλι τῆς ἀρετῆς, καὶ τὰς ἐντολάς τοῦ Κυρίου μὲ πόθον καὶ εὐλάβειαν.

σελ. 179

Ἄλλ' ὁ φθονερός διάβολος, ὅστις πάντοτε τὸ καλὸν τοῦ ἀνθρώπου φθονεὶ καὶ βασκαίνει ὁ μαρὸς, πόσα κακὰ δὲν ἐνήργησεν, καὶ τί δὲν ἔκαμεν εἰς τὸν ἐργάτην τοῦ Θεοῦ; καὶ πόσους πολέμους πάλιν δὲν ἐσήκωσεν αἰσθητοῦς καὶ νοητοῦς κατὰ τοῦ Ὁσίου; καὶ καθεκάστην ἡμέραν ἐτριξε τοὺς ὀδόντας αὐτοῦ· ἀλλ' εἰς μάτην ἐκοπίαζεν

7. Ιωάννου Π. Μαμαλάκη, «Δοσιθέου Κωνσταμονίτου Νέον υπόμνημα», ὀ.π., σ. 332.

8. Ιωάν. Ε. Αναστασίου, «Ένας Γιαννιώτης Νεομάρτυρας», *Ηπειρωτικό Ημερολόγιο* 5 (1983) 19-29· στις σσ. 25-28 το κείμενο του Νέου υπομνήματος.

9. Η έκδοση του κειμένου για το Νεομάρτυρα Ιερομόναχο Βενέδικτο εντάσσεται στα πλαίσια ευρύτερης μελέτης για τους συνδεδεμένους με οποιοδήποτε τρόπο με τις Σέρρες Νεομάρτυρες της εποχής της τουρκοκρατίας.

ὁ μαρὸς καὶ φθονερός Διάβολος, ἐπειδὴ κατὰ τῆς κεφαλῆς του ἐπολεμοῦσεν ὅτι ἡ πίστις τοῦ Ὁσίου ὁποῦ εἶχε πρὸς τὸν Ὑψιστον Θεόν, ἐνίκησε καὶ ἔγινε φανερὴ, εἰς πιστοὺς λέγω καὶ ἀπιστοὺς. Διότι σταθεῖς ὁ Ὅσιος γενναίως εἰς τὸ μαρτύριον ὁποῦ τοῦ ἔτυχε, χωρὶς νὰ δώσῃ αἰτίαν εἰς τοὺς ὑπεναντίους, καὶ χωρὶς νὰ πταίει εἰς τι, ἐτελείωσε τὸν ἀγῶνα τοῦ Μαρτυρίου· λοιπὸν ἔλαβε νομίμως καὶ τὸν ἴδιον ἀμαράντινον στέφανον τῆς ἀθλήσεως, κατὰ τὸν Ἀπόστολον λέγοντα· «Ἐάν καὶ ἀλλή τις οὐ στεφανοῦται, ἐάν μὴ νομίμως ἀθλήσῃ»¹⁰. Καὶ ἐπειδὴ ἦτον νόμιμον τὸ παρὸν Μαρτύριον τοῦ ὀσιομάρτυρος Τιμοθέου, διὰ τοῦτο ἠξιώθη καὶ τέλος μαρτυρικόν· ἐκατάγετο δὲ οὗτος ὁ Ὅσιος ἀπὸ τὰ χωρία τοῦ ἁγίου Βερόδοις, ἀπέχει δὲ αὐτὴ ἡ Βερόδοια ἀπὸ τῆς Πόλιν τῆς Θεσσαλονίκης δύο ἡμερῶν διάστημα¹¹.

σελ. 180

ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΑΘ. ΓΛΑΒΙΝΑΣ

ΟΙ ΘΕΣΕΙΣ ΤΟΥ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΤΟΥ ΟΛΥΜΠΟΥ ΣΤΟ ΕΛΕΥΘΕΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΚΡΑΤΟΣ*

Οι πολυαίμακτοι αγώνες και οι θυσίες των υπόδουλων Ελλήνων για την απελευθέρωσή τους κατά την Επανάσταση του '21 και τον επταετή αγώνα που ακολούθησε, είναι γεγονός πως ήταν δυσανάλογες προς το αποτέλεσμα, τη δημιουργία δηλαδή ενός περιορισμένου εδαφικά ελληνικού κράτους υπό την προστασία των Μεγάλων Δυνάμεων. Ενώ λοιπόν το μήνυμα της Αγίας Λαύρας γρήγορα απλώθηκε σ' όλες τις περιοχές του ελληνισμού και πολλές ύψωσαν το λάβαρο της ελευθερίας, χωρίς όμως να στεφθούν παντού με επιτυχία, λίγες περιήλθαν στην ελληνική επικράτεια. Ανάμεσα σ' αυτές που έμειναν έξω από τη συνοριακή γραμμή ήταν και αυτή του Ολύμπου.

Οι Ολύμπιοι εξεγέρθηκαν το Μάρτιο του 1822 ενώνοντας τις δυνάμεις τους με τους κατοίκους της Νάουσας¹, αλλά απέτυχαν. Τα αίτια της αποτυχίας τους ήταν, κατά τον Τρικούπη², η διαίρεση και αντιζηλία των οπλαρχηγών. Κατόπιν οι Ολύμπιοι εγκαταστάθηκαν προσωρινά στην Εύβοια και μόνιμα στα νησιά των Β. Σποράδων³. Με ορμητήριο τα τελευταία νησιά οι πρόσφυγες οπλαρχηγοί με τους ανθρωπίτους τους, βρισκόμενοι σε μεγάλη ένδεια και απόγνωση, άρχισαν να προβαίνουν σε ληστρικές και πειρατικές επιδρομές. Οι δε κάτοικοι των νησιών αυτών αλλά και των γειτονικών παραλιών της Θεσσαλομαγνησίας υπέστησαν τόσα δεινά και καταπιέσεις από τους Ολύ-

10. Β' Τιμοθέου 2,5.

11. Πρβλ. Ιωάννου Π. Μαμαλάκη, «Δοσιθέου Κωνσταμιονίτου Νέον υπόμνημα», ὁ.π., σ. 335.

* Το κείμενο αυτό αποτελεί εισήγησή μου στο Έκτο Συνέδριο με θέμα «Ο Όλυμπος στους αιώνες» που διοργάνωσε ο Δήμος Ελασσόνας στην Ελασσόνα από 25-27 Σεπτεμβρίου 1992.

1. *Επιστολαί Ι. Α. Καποδίστρια, Κυβερνήτου της Ελλάδος, διπλωματικά, διοικητικά και ιδιωτικά, γραφείσαι από 8 Απριλίου 1827 μέχρις 26 Σεπτεμβρίου 1831, εκδοθείσαι παρά Ε. Α. Βετάν... μεταφρασθείσαι εκ του γαλλικού παρά Μιχαήλ Γ. Σχινά, Αθήνησιν 1843, τ. Δ', σ. 366 [στο εξής: *Επιστολαί Καποδίστρια*] και Απ. Βακαλόπουλος, *Πρόσφυγες και προσφυγικόν ζήτημα κατά την επανάστασιν του 1821*, Εν Θεσσαλονίκη 1939, σ. 22.*

2. Σπυρίδων Τρικούπης, *Ιστορία της Ελληνικής Επανάστασεως*, Εν Αθήναις, εκδότης Παναγιώτης Ασλάνης 1888³, τ. Α', σ. 138.

3. Για τη δράση των Ολυμπίων στις Σποράδες βλ. Βακαλόπουλος, ὁ.π., σ. 32 ἐπ., όπου και η σχετική βιβλιογραφία.